

Mircea Duțu, Augustin Lazăr, Ovidiu Predescu (coord.), *Protecția juridică a patrimoniului cultural și natural: volum dedicat Centenarului Marii Uniri și Anului european al patrimoniului cultural*, Patrimonium, Editura Academiei Române, Universul Juridic, București, 2018, 350 p.

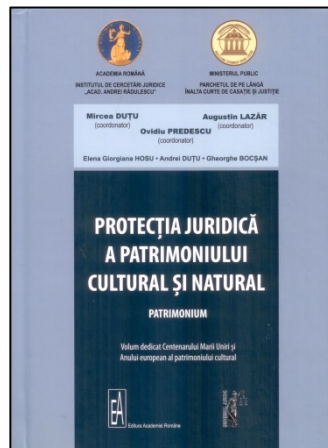
Anul 2018, declarat prin decizia Consiliului Europei și a Parlamentului European, Anul european al patrimoniului, aduce contribuția de față, utilă deopotrivă pentru juriști, arheologi, muzeografi ș.a.

Cartea este structurată în patru capitole, urmate de o anexă, toate precedate de *Un cuvânt de însoțire* din partea cunoscutului om de cultură Andrei Pleșu.

În prefață, semnată de primii doi coordonatori, ambii specialiști cu renume în lumea juridică, sunt expuse considerentele pentru care protecția patrimoniului cultural și național este un obiectiv în care dreptul are rolul prioritar.

Primul capitol, pornind de la însemnătatea termenului patrimoniu/*patrimonium*, prezintă o paralelă, din punct de vedere conceptual, între patrimoniul cultural și cel natural. Sunt aduse în discuție prevederile legislative privind protecția patrimoniului cultural și natural atât la nivel mondial, cât și în cadrul Uniunii Europene. Unul dintre aspectele importante punctate aici este preocuparea pentru modernizarea și reformarea legislației în domeniu, prin aprobarea tezelor prealabile ale Codului patrimoniului cultural. Tot aici se face referire la obiectivele generale ale Anului european al patrimoniului cultural, care urmăreau să aducă cetățenii mai aproape de aceste valori, pentru a le putea cunoaște și aprecia. Acțiunile propuse vizau conservarea, protejarea, promovarea, îmbunătățirea și reutilizarea patrimoniului cultural european.

Capitolul următor este dedicat *protecției juridice a patrimoniului cultural*, aducând în atenție un istoric legislativ din secolul al XVIII-lea până azi. Se discută aici atât evoluția legislativă, cât și aspecte privind patrimoniul mobil și imobil. Protecției patrimoniului arheologic îi este consacrată o parte importantă, de la definire, până la regimul juridic intern și internațional. Sunt tratate, de asemenea, cu aceeași responsabilitate, monumentele istorice, patrimoniul național mobil, cel cultural imaterial, muzeele și colecțiile, patrimoniul tehnic și industrial, precum și arhivele și bibliotecile. Pentru toate aceste categorii este prevăzut regimul juridic referitor la protecție, inventariere, clasare, conservare și restaurare, obligații și sancțiuni. Un alt detaliu important de menționat este precizarea regimului juridic al bunurilor arheologice mobile descoperite întâmplător sau prin cercetări arheologice și măsurile care se impun în respectivele cazuri. Nu de mai puțină însemnătate sunt prevederile privind restituirea și recuperarea bunurilor culturale, care au fost scoase ilegal dintr-un stat membru al Uniunii Europene. Este clar că România are o

jurisprudență bogată în această privință, fapt reflectat și de anexa finală a lucrării de față.

Al treilea capitol este alocat *protecției juridice a patrimoniului natural*, familiarizând publicul cu un scurt istoric și categoriile ariilor protejate (rezervații naturale, parcuri naționale, rezervații de vânătoare, monumente ale naturii și parcuri naționale). Similar capitolului anterior este făcut cunoscut regimul juridic și măsurile care privesc protejarea și conservarea habitatelor naturale și a speciilor sălbatice de floră și faună. Regimul sancționator este și el făcut cunoscut. Rezervației Biosferei „Delta Dunării” îi este atribuită o secțiune separată, întrucât importanța acesteia au făcut-o beneficiara unui *statut juridic complex, menit să-i asigure gestionarea corespunzătoare și dezvoltarea durabilă a resurselor naturale ale zonei*. Ca anexă a acestei părți a fost inserat un repertoriu al rețelei de arii naturale protejate din țara noastră, care le cuprinde pe cele de interes național, internațional, comunitar și județean sau local. Statistic, descoperim că există în România un sit natural inclus în patrimoniul mondial, trei rezervații ale biosferei, 13 parcuri naționale, 16 naturale, 19 zone umede de importanță internațională, 171 arii de protecție specială avifaunistică, 435 situri de importanță comunitară și 916 rezervații științifice, monumente ale naturii și rezervații naturale.

Capitolul patru reunește cele două domenii sub egida protecției Dreptului penal. Astfel, sunt aduse în prim-plan prevederile legislației penale și a celei speciale. Elementele de drept comparat sunt repartizate pe incriminarea a două tipuri de infracțiuni. Primul dintre ele, referitor la *accesul cu detectoare de metale în siturile arheologice*, relevă faptul că în unele sisteme juridice fapta nu este incriminată sau nu are regim sancționator, pe când în România, plus în alte câteva state (Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord, Republica Irlanda și Grecia), constituie infracțiune. Al doilea, *distrugerea bunurilor aparținând patrimoniului cultural, inclusiv a siturilor și zonelor arheologice* este prezentat pe două direcții, din punct de vedere al incriminării faptelor. În prima categorie sunt incluse *statele care definesc bunurile culturale și arheologice protejate printr-o lege specială sau chiar un cod dedicat patrimoniului cultural național*, faptele care aduc atingere gravă integrității acestor bunuri fiind cuprinse în partea specială a Codului penal. Studiile de caz sunt sistemul de drept al Franței și cel al Republicii Ecuador. De cealaltă parte sunt *statele care incriminează faptele de distrugere sau deteriorare a bunurilor de patrimoniu, inclusiv cele arheologice prin legi speciale*, de obicei prin legea care le include în categoria celor de patrimoniu, precum legislațiile Italiei și a Greciei.

Analiza jurisprudenței românești în perioada 2011-2017 a indicat că, în general, pedepsele cu închisoarea, în cazul infracțiunilor contra patrimoniului, stabilite și aplicate de către instanțele de judecată au fost orientate spre minimul special prevăzut de lege, în cele mai multe dintre situații executarea fiind suspendată condiționat sau sub supraveghere. De asemenea, amenda a fost des utilizată în respectivele spețe. Doar în cazurile în care faptele comise au avut urmări deosebit de grave pentru patrimoniul cultural național sau mondial, a fost aplicată pedeapsa privațiunii de libertate, cu executare. Cele mai frecvente infracțiuni în domeniul patrimoniului au fost furtul, distrugerea, efectuarea de detecții și săpături în situri arheologice fără autorizație în acest scop și exportul ilegal al unor bunuri

mobile clasate. Interesul căutătorilor de comori s-a îndreptat spre siturile dacice și romane din Munții Șureanu, cetățile grecești din sudul Dobrogei și alte zone în care a fost descoperit/evidențiat patrimoniu arheologic, de unde au sustras și valorificat tezaure monetare, podoabe, arme și piese de echipament militar etc. S-a observat că braconarea patrimoniului arheologic din situri clasate, unele aflate chiar în patrimoniul cultural mondial UNESCO, a fost una dintre infracțiunile des întâlnite în România. Activitate în urma căreia, prin valorificarea bunurilor sustrate, au fost achiziționate echipamente performante, de la detectoare de metale, aparate de emisie-recepție, autoturisme de teren, câini de pază și chiar arme¹, s-au constituit *echipe de braconaj*.

Ultima parte a acestei contribuții o constituie *Anexa*, în care este prezentată o sinteză a jurisprudenței instanțelor judecătorești în materia infracțiunilor prevăzute în art. 229, art. 253, Cod penal și O.G. 43/2000, privind protecția patrimoniului arheologic și declararea unor situri arheologice ca zone de interes național; Legea 182/2000, privind protejerea patrimoniului cultural național mobil (republicată); Legea 50/1991, privind autorizarea executării unor lucrări de construcții, pentru intervalul 2011-2017. Analiza efectuată a vizat dosarele în care hotărârile pronunțate au rămas definitive, cuprinzând un număr de 20 de spețe. În fapt, acestea sunt abateri des întâlnite în practica judiciară, în domeniul patrimoniului cultural, mai precis furtul calificat, distrugerea, nerespectarea prevederilor privind regimul construcțiilor și al protecției siturilor arheologice, monumentelor istorice, patrimoniului mobil etc. Din cazurile incluse în analiză, cele mai multe (8) provin de la Curtea de Apel Alba Iulia, între care unele mediatizate intens. Trebuie menționat că majoritatea acestora au ca obiect infracțiuni de furt, distrugere, utilizarea detectoarelor de metale în zone cu patrimoniu arheologic, fără autorizație prealabilă, export ilegal de bunuri ce fac parte din patrimoniul cultural național, în toate situațiile fiind vorba de artefacte provenite din situri arheologice.

În rest, cea mai mare parte a dosarelor cuprinse în lucrarea de față au ca obiect infracțiuni la regimul protecției monumentelor istorice, într-un singur caz fiind vorba de bunuri mobile sustrate din custodia Muzeului Kunsthall din Rotterdam.

În încheiere pot afirma că lucrarea de față constituie un îndrumar atât pentru juriști, cât și pentru specialiștii implicați în protejerea patrimoniului mobil și imobil, utilă și mediului studentesc, întrucât acolo se află și se formează viitorii paznici ai acestuia.

Claudiu PURDEA*

¹ Lazăr, Condruz 2007, p. 27.

* Doctorand, Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia, România; e-mail: claudiu.purdea@uab.ro.

Abrevieri bibliografice

Lazăr, Condruz 2007

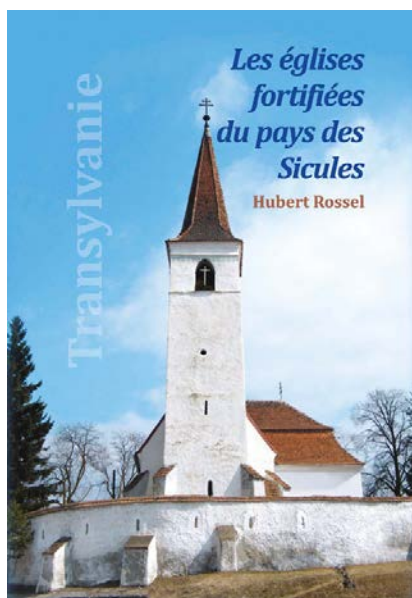
- Augustin Lazăr, Aurel Condruz, *Corpus Juris Patrimonii: Patrimoniul cultural național - Doctrină și Jurisprudență, Acte normative*, ediția a II-a, revizuită și adăugită, București, 2007.

Hubert Rossel, *Transylvanie. Les églises fortifiées du pays des Sicules*, pref. Violeta Barbu, Kinga Tüdös, János Gyöngyössy, Maison d'Édition Risoprint, Cluj-Napoca, 2015, 461 p.

Trebuie s-o spunem drept, nu prea cunoaștem Ținutul Secuiesc, cu toate că avem opinii foarte împământenite despre el. De cele mai multe ori, totul se reduce la o simplă manipulare a unor locuri comune și prejudecăți, care trădează o evidentă ignoranță sau o comoditate intelectuală. Necunoașterea secuimii este datorată în bună măsură și necunoașterii limbii maghiare. În ultima vreme, sunt tot mai puțini cercetătorii români care cunosc această limbă și care sunt interesați de cercetarea istoriei ori a patrimoniului artistic din județele Harghita și Covasna (la care se mai adaugă anumite părți din județele Mureș și Brașov).

În sintezele românești de istoria artei medievale și premoderne de pe teritoriul României de astăzi, referirile la arta secuilor sunt relativ puține și nu sunt tratate sistematic. Pe de altă parte, nici cercetătorii maghiari nu se grăbesc să-și traducă lucrările în limba română, ajungându-se la situația în care cele două istoriografii naționale (maghiară și românească) să activeze aproape în paralel, cu contacte răzlețe, ocazionate mai ales de subiectele sensibile. Nu s-au recuperat, ori inclus în cultura română, prin intermediul traducerilor, nici lucrările științifice mai vechi dedicate subiectului abordat¹, nici cele mai noi, publicate în ultimii ani².

În acest context de necunoaștere reală a țării în care trăim, apariția unei cărți, cum este cea a domnului Hubert Rossel, este deosebit de importantă. Constatăm că a fost necesară o contribuție străină, exterioară, care să umple acest gol din istoriografia științifică românească (la care românii să poată avea acces prin

¹ Dávid 1981.

² Gyöngyössy *et alii* 1995; Gyöngyössy 2013.